

İŞKENCE YASAĞINA İLİŞKİN ULUSALÜSTÜ BELGELER

Birleşmiş Milletler

Avrupa Konseyi

Avrupa Birliği

Afrika Birliği Örgütü

Amerikan Devletleri Örgütü

Bildiri, Sözleşme, Protokol,
Şart, Karar, Tavsiye Kararı, Görüş

Prof. Dr. Mehmet Semih Gemalmaz

İSTANBUL BAROSU YAYINLARI

İSTANBUL 2002

İÇİNDEKİLER

A – ULUSLARARASI DÜZEYDEKİ ÖRGÜTLER

I –) BİRLEŞMİŞ MİLLETLER BELGELERİ

1) Evrensel İnsan Hakları Bildirisi, (10 Aralık 1948)	3
2) Harb Halindeki Silahlı Kuvvetlerin Hasta ve Yaralılarının Vaziyetlerinin Islahı Hakkında 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesi (I. Numaralı Cenevre Sözleşmesi), (12 Ağustos 1949)	6
3) Silahlı Kuvvetlerin Denizdeki Hasta, Yaralı ve Kazazedelerin Vaziyetlerinin Islahı Hakkında 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesi (II. Numaralı Cenevre Sözleşmesi), (12 Ağustos 1949)	9
4) Harb Esirleri Hakkında Tatbik Edilecek Muameleye Dair 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesi (III. Numaralı Cenevre Sözleşmesi), (12 Ağustos 1949)	12
5) Harb Zamanında Sivillerin Korunmasına Dair 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesi (IV. Numaralı Cenevre Sözleşmesi), (12 Ağustos 1949)	16
6) Uluslararası Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi, (16 Aralık 1966)	21
7) Tüm Kişilerin İşkenceye ve Diğer Zalimane, İnsanlıkdışı ya da Aşağılayıcı Muamele ya da Cezaya Maruz Bırakılmaya Karşı Korunması Bildirisi, (09 Aralık 1975)	28
8) 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmelerinin, Uluslararası Silahlı Uyuşmazlık Mağdurlarının Korunmasına İlişkin Ek Protokolü (Protokol No. I), (12 Aralık 1977)	31
9) 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmelerinin, Uluslararası Nitelikli Olmayan Silahlı Uyuşmazlık Mağdurlarının Korunmasına İlişkin Ek Protokolü (Protokol No. II), (12 Aralık 1977)	35
10) Kuvvet Kullanmaya Yetkili Memurların Edimlerine İlişkin Yasa, (17 Aralık 1979)	38
11) Mahpusların ve Alıkonulan Kişilerin İşkenceye ve Diğer Zalimane, İnsanlıkdışı ya da Aşağılayıcı Muamele ya da Cezaya Karşı Korunmasında, özellikle Hekimler olmak üzere Sağlık Personelinin Rolüne Dair Tıbbi Etik İlkeleri, (18 Aralık 1982)	42
12) İşkenceye ve Diğer Zalimane, İnsanlıkdışı ya da Aşağılayıcı Muamele ya da Cezaya Karşı Sözleşme, (10 Aralık 1984)	44
13) Küçükler ve Gençler Bakımından Adaletin Sağlanmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları (Pekin Kuralları), (29 Kasım 1985)	57
14) Çocuk Hakları Sözleşmesi, (20 Kasım 1989)	62
15) Herhangi Biçimde Alıkonulan ya da Hapsedilen Tüm Kişilerin Korunması için İlkeler Manzumesi, (09 Aralık 1988)	66
16) Kuvvet Kullanmaya Yetkili Memurlar Tarafından Zor ve Ateşli Silah Kullanılması Hakkında Temel İlkeler, (07 Eylül 1990)	76

17) Mahpusların İslahı için Temel İlkeler, (14 Aralık 1990)	82
18) BM-İnsan Hakları Komisyonu İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık dışı ya da Aşağılayıcı Muamele ya da Cezaya Karşı Sözleşmenin Seçmeli Protokol Taslağı – (Kosta Rika önerisi) (E/CN.4/1991/66), (22 Ocak 1991)	83
19) BM-İnsan Hakları Komisyonu – İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık dışı ya da Aşağılayıcı Muamele ya da Ceza – Karar 1994/37, (04 Mart 1994)	92
20) BM-İnsan Hakları Komisyonu – İşkenceye ve Diğer Zalimane, İnsanlık dışı ya da Aşağılayıcı Muamele ya da Cezaya Karşı Sözleşmenin Statüsü – Karar 1994/38, (04 Mart 1994)	97
21) BM-İnsan Hakları Komisyonu – İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık dışı ya da Aşağılayıcı Muamele ya da Ceza – Karar 1995/37, (03 Mart 1995)	100
22) BM-İnsan Hakları Komisyonu – İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık dışı ya da Aşağılayıcı Muamele ya da Ceza – Karar 1996/33, (19 Nisan 1996)	106
23) BM-İnsan Hakları Komisyonu – İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık dışı ya da Aşağılayıcı Muamele ya da Ceza – Karar 1997/38, (11 Nisan 1997)	112
24) BM-Genel Kurul Kararı – Birleşmiş Milletler İşkence Mağdurlarıyla Dayanışma Uluslararası Günü – Karar 52/149, (18 Şubat 1998)	117
25) BM-İnsan Hakları Komisyonu – İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık dışı ya da Aşağılayıcı Muamele ya da Ceza – Karar 1998/38, (17 Nisan 1998)	118
26) BM-Genel Kurul Kararı – İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık dışı ya da Aşağılayıcı Muamele ya da Ceza – Karar 53/139, (09 Aralık 1998)	123
27) BM-İnsan Hakları Komisyonu – İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık dışı ya da Aşağılayıcı Muamele ya da Cezaya Karşı Sözleşme için bir seçmeli protokol taslağı – Karar 1999/30, (26 Nisan 1999)	127
28) BM-İnsan Hakları Komisyonu – İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık dışı ya da Aşağılayıcı Muamele ya da Ceza – Karar 1999/32, (26 Nisan 1999)	129
29) BM-Genel Kurul Kararı – İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık dışı ya da Aşağılayıcı Muamele ya da Ceza – Karar 54/156, (17 Aralık 1999)	135
30) BM-İnsan Hakları Komisyonu – İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık dışı ya da Aşağılayıcı Muamele ya da Cezaya Karşı Sözleşmenin seçmeli protokol taslağı – Karar 2000/35, (20 Nisan 2000)	140
31) BM-İnsan Hakları Komisyonu – İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık dışı ya da Aşağılayıcı Muamele ya da Ceza – Karar 2000/43, (20 Nisan 2000)	142
32) BM-Genel Kurulu-Genel Sekreterin Raporu – İşkenceye ve Diğer Zalimane, İnsanlık dışı ya da Aşağılayıcı Muamele ya da Cezaya Karşı Sözleşmenin Statüsü – A/55/208, (28 Temmuz 2000)	151
33) BM-Genel Kurul Kararı – İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık dışı ya da Aşağılayıcı Muamele ya da Ceza – Karar 55/89, (22 Şubat 2001)	159
34) BM-İnsan Hakları Komisyonu – İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık dışı ya da Aşağılayıcı Muamele ya da Cezaya Karşı Sözleşmenin seçmeli protokol taslağı – Karar 2001/44, (23 Nisan 2001)	168
35) BM-İnsan Hakları Komisyonu – İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık dışı ya da Aşağılayıcı Muamele ya da Ceza – Karar 2001/62, (25 Nisan 2001)	170
36) BM-Genel Kurul Kararı – İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık dışı ya da Aşağılayıcı Muamele ya da Ceza – Karar 56/143, (19 Aralık 2001)	177

- 37) BM-İnsan Hakları Komisyonu – İşkence ve Diğer Zalimane,
İnsanlık dışı ya da Aşağılayıcı Muamele ya da Cezaya Karşı
Sözleşmenin seçmeli protokol taslağı – Karar 2002/33, (22 Nisan 2002)183
- 38) BM-İnsan Hakları Komisyonu – İşkence ve Diğer Zalimane,
İnsanlık dışı ya da Aşağılayıcı Muamele ya da Ceza – Karar 2002/38, (22 Nisan 2002)198

B – BÖLGESEL DÜZEYDEKİ ÖRGÜTLER

I – AVRUPA KONSEYİ BELGELERİ

- 1) İnsan Haklarını ve Temel Özgürlükleri Koruma Sözleşmesi, (04 Kasım 1950).....207
- 2) AK-Parlamenteler Meclisi – Polis Bildirisi – Karar No. 690/1979, (08 Mayıs 1979)211
- 3) AK-Bakanlar Komitesi – Tutuklu Yargılama Hakkında –
Tavsiye Kararı No. R (80) 11, (27 Haziran 1980).....216
- 4) AK-Bakanlar Komitesi – Tehlikeli Hükümlülerin Alıkonulmalarına ve
Görecikleri Muameleye İlişkin – Tavsiye Kararı No. R (82) 17, (24 Eylül 1982).....220
- 5) AK-Parlamenteler Meclisi – Özgürlüğünden Yoksun
Bırakılarak Alıkonulan Kişilerin İşkenceden ve Zalimane,
İnsanlık dışı ya da Aşağılayıcı Muamele ya da Cezadan Korunması
Hakkında (Taslak Avrupa Sözleşmesi) – Tavsiye Kararı 971/1983, (28 Eylül 1983)222
- 6) AK-Bakanlar Komitesi – Avrupa Hapishane Kuralları
(Mahpusların Tedavisi Hakkında Standart Aşgari Kuralların Gözden
Geçirilmiş Avrupa Versiyonu) – Tavsiye Kararı No. R (87) 3, (12 Şubat 1987).....229
- 7) AK-Bakanlar Komitesi – Ceza Adaletinin Basitleştirilmesine
İlişkin – Tavsiye Kararı No. R (87) 18, (17 Eylül 1987)250
- 8) AK-Bakanlar Komitesi – Suçun Önlenmesinin Örgütlenmesi
Hakkında – Tavsiye Kararı No. R (87) 19, (17 Eylül 1987)258
- 9) AK-Parlamenteler Meclisi – Avrupa İşkencenin ve İnsanlık dışı ya da
Aşağılayıcı Muamele ya da Cezanın Önlenmesi Sözleşmesi
Taslağı Hakkında – Görüş No. 133/1987, (27 Mart 1987)261
- 10) Avrupa İşkencenin ve İnsanlık dışı ya da Aşağılayıcı Muamele
ya da Cezanın Önlenmesi Sözleşmesi, (26 Kasım 1987).....263
- 11) Avrupa İşkencenin ve İnsanlık dışı ya da Aşağılayıcı Muamele ya da Cezanın
Önlenmesi Sözleşmesine Taraf Devletler Listesi, (22 Nisan 2002 tarihi itibarıyla)272
- 12) Avrupa İşkencenin ve İnsanlık dışı ya da Aşağılayıcı Muamele ya da
Cezanın Önlenmesi Sözleşmesi – Açıklayıcı Rapor, (26 Kasım 1987)274
- 13) Avrupa İşkencenin ve İnsanlık dışı ya da Aşağılayıcı Muamele ya da
Cezanın Önlenmesi Komitesi Usul Kuralları (1989-1997 dönemi)291
değişiklikleri işlenmiş ve Mayıs 2002 itibarıyla yürürlükte olan metin)
- 14) Avrupa İşkencenin ve İnsanlık dışı ya da Aşağılayıcı Muamele ya da
Cezanın Önlenmesi Sözleşmesi, Protokol No.1, (04 Kasım 1993).....303
- 15) Avrupa İşkencenin ve İnsanlık dışı ya da Aşağılayıcı Muamele ya da
Cezanın Önlenmesi Sözleşmesi, Protokol No.1'e Taraf Devletler Listesi,
(22 Nisan 2002 tarihi itibarıyla).....306
- 16) Avrupa İşkencenin ve İnsanlık dışı ya da Aşağılayıcı Muamele
ya da Cezanın Önlenmesi Sözleşmesi, Protokol No.2, (04 Kasım 1993).....308
- 17) Avrupa İşkencenin ve İnsanlık dışı ya da Aşağılayıcı Muamele ya da
Cezanın Önlenmesi Sözleşmesi, Protokol No.2'ye Taraf Devletler Listesi,
(22 Nisan 2002 tarihi itibarıyla).....310

18) AK-Bakanlar Komitesi – Hapishanede Eğitim Hakkında – Tavsiye Kararı No. R (89) 12, (13 Ekim 1989)	312
19) AK-Parlamenteler Meclisi – Kişilerin Tutuklu Yargılanması Hakkında – Tavsiye Kararı 1245 (1994), (30 Haziran 1994)	314
20) AK-Parlamenteler Meclisi – Avrupa Konseyi Üyesi Devletlerde Tutukluluk Koşulları Hakkında – Tavsiye Kararı 1257 (1995), (01 Şubat 1995)	316
21) AK-Bakanlar Komitesi – Ceza Adaletinin Yönetimi Hakkında – Tavsiye Kararı No. R (95) 12, (11 Eylül 1995).....	319
22) AK-Bakanlar Komitesi – Değişim zamanında Avrupa’da Suç Siyaseti Hakkında – Tavsiye Kararı No. R (96) 8, (05 Eylül 1996)	323
23) AK-Parlamenteler Meclisi – Avrupa İşkencenin ve İnsanlıkdışı ya da Aşağılayıcı Muamele ya da Cezanın Önlenmesi Sözleşmesi Mekanizmasının Güçlendirilmesi Hakkında – Tavsiye Kararı 1323 (1997), (21 Nisan 1997)	329
24) AK-Parlamenteler Meclisi – Avrupa İşkencenin ve İnsanlıkdışı ya da Aşağılayıcı Muamele ya da Cezanın Önlenmesi Sözleşmesi Mekanizmasının Güçlendirilmesi Hakkında – Talimat 530 (1997), (21 Nisan 1997) ...	332
25) AK-Parlamenteler Meclisinin Avrupa İşkencenin ve İnsanlıkdışı ya da Aşağılayıcı Muamele ya da Cezanın Önlenmesi Sözleşmesi Mekanizmasının Güçlendirilmesi Hakkında 1323 (1997) sayılı Tavsiye Kararına ilişkin olarak, AK- Bakanlar Komitesinin (19 Ocak 1999) tarihli yanıtları – Belge 8306, (26 Ocak 1999).....	334
26) AK-Bakanlar Komitesi – Hapishanelerin Aşırı Kalabalıklaşması ve Hapishane Nüfusunda Enflasyon Hakkında – Tavsiye Kararı No. R (99) 22, (30 Eylül 1999)	338
27) AK-Bakanlar Komitesi – Avrupa’da Kamu Görevlilerinin Statüsü Hakkında – Tavsiye Kararı No. R (2000) 6, (24 Şubat 2000)	343
28) AK-Bakanlar Komitesi – Kamu Görevlilerinin Tasarruflarına Dair Yasa Hakkında – Tavsiye Kararı No. R (2000) 10, (11 Mayıs 2000)	348
29) AK-Parlamenteler Meclisi – Avrupa İşkencenin Önlenmesi Komitesi (AİÖK): kompozisyon – Karar 1248 (2001), (23 Mayıs 2001)	357
30) AK-Parlamenteler Meclisi – Avrupa İşkencenin Önlenmesi Komitesi (AİÖK): çalışma yöntemleri – Tavsiye Kararı 1517 (2001), (23 Mayıs 2001)	359
31) AK-Bakanlar Komitesi – Polis Etiki Avrupa Yasası Hakkında – Tavsiye Kararı No. R (2001) 10, (19 Eylül 2001)	361
32) AK-Parlamenteler Meclisinin Avrupa İşkencenin Önlenmesi Komitesi (İÖK): çalışma yöntemleri Hakkında 1517 (2001) sayılı Tavsiye Kararına ilişkin olarak, AK- Bakanlar Komitesinin (06 Şubat 2002) tarihli yanıtı – Belge 9374, (18 Şubat 2002)	369
33) Hükümlülerin Nakline Dair Sözleşme, (21 Mart 1983)	375
34) Hükümlülerin Nakline Dair Avrupa Sözleşmesine Ek Protokol (18 Aralık 1997).....	385

II – AVRUPA BİRLİĞİ BELGELERİ

1) Avrupa Birliği Konseyi – Konsey Tüzüğü (EC) No. 975/1999, (29 Nisan 1999)	391
2) Avrupa Birliği Konseyi – Konsey Tüzüğü (EC) No. 976/1999, (29 Nisan 1999)	394
3) Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı (18 Aralık 2000)	397
4) Avrupa Birliği Komisyonu – Konseye ve Parlamenta Gönderilen İletiler – Üçüncü Ülkelerde İnsan Haklarının Geliştirilmesi ve Demokratikleşmede Avrupa Birliği’nin Rolü, COM (2001) 252, (08 Mayıs 2001)	401

III – AMERİKÂN DEVLETLERİ ÖRGÜTÜ

- 1) Amerikan İnsan Hakları ve Ödevleri Bildirisi, (02 Mayıs 1948).....405
- 2) Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi, (22 Kasım 1969)407
- 3) Amerikalılar-arası İşkencenin Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi, (09 Aralık 1985)413
- 4) Amerikalılar-arası İşkencenin Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesini imzalayan ya da onaylayan ADÖ Üyesi Devletlerin Listesi (15 Mayıs 2002 itibarıyla).....418
- 5) Kadınlara Karşı Şiddetin Önlenmesi, Cezalandırılması ve Ortadan Kaldırılması Hakkında Amerikalılar-arası Sözleşme, (09 Haziran 1994)
- 6) Kadınlara Karşı Şiddetin Önlenmesi, Cezalandırılması ve Ortadan Kaldırılması Hakkında Amerikalılar-arası Sözleşmeyi imzalayan ya da onaylayan ADÖ Üyesi Devletlerin Listesi (15 Mayıs 2002 itibarıyla)422
- 7) Kişilerin Cebri Kaybedilmeleri Hakkında Amerikalılar-arası Sözleşme, (09 Haziran 1994)423
- 8) Kişilerin Cebri Kaybedilmeleri Hakkında Amerikalılar-arası Sözleşmeyi imzalayan ya da onaylayan ADÖ Üyesi Devletlerin Listesi (15 Mayıs 2002 itibarıyla)429

IV – AFRIKA BİRLİĞİ ÖRGÜTÜ

- 1) Afrika İnsan ve Halkların Hakları Şartı, (26 Haziran 1981)433
 - 2) Çocuk Hakları ve Esenliği Hakkında Afrika Şartı, (11 Temmuz 1990)436
- Prof. Dr. Gemalmaz'ın yayınlanmış çalışmaları441